

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7

Fylke: Rogaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Strand

Emne: Skrav

Bygdelag: Sorbygda

Oppskr. av: Pasmus P. Fjelde

Gard: Fjelde

(adresse): Fjorland

G.nr. 1 Br.nr. 44

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Eller eigi røynsle 78 år gaml.
Heimsta Fjelde i Strand, Tjonde.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- Sp. 1 Noko samnamn som hjelpefor, mainfor, raskfor og liq. har ikkje vore brukt her i vår bygd.
- 2 I tidligare dagar var skrav ganske mykje nytta, men noget samnamn på de forskjellige sorter kjemmer eg ikkje til der har vore.
- 3 Skrava i i nutid. Eksempel: Eg skrene. I fortid: Eg skrov.
- Skrav har tidligare vore adskillig nytta i bygda vår og Balde skrav for samtlige sorter under dette namn som en felles benømmelse. Det var rekna som eit stålfor som bruktes også i vanlige for år.
Elliost var det lynq som mykkest mest når det var vær, skort på kai.
- 5 Dei treslag som vart mest nytta her var raider, greiner av eike og så endel astre. Lind og aln var vart her ikkje noten av, men skrav av desse tresortene var sikkert bra nok. Older - arr - ble aldrig nytta til skrav ved og heller ikke

kartre av noko slag

Paudn og ask reknast som skav
av bedste slag.

- 6 Ordet skjervlar er godt kjendt her
men det udtales ikke skjvla altså
uten r til endelse, men soleis ud-
tales ordet, altså endelse uten r -
andre steder f. eks. i Høgsfjord

Skjervlar er navnet på dei av-
barke kjeppane eller skjivene utan
skjivnad på træslet og dei stamma
på

- 7 Nei dette rimet kjenner eg ikke
og der er nok ingen her som har
kjendskap til det.

- 8 Det var kjerne som fete skavet, saime
fete ikke skav, dei heita alle van-
ligeis heile året, men vinters dag
når snø og is ligg på markene fete
det enten noko høi eller laukjerr,
helst laukjerr av bjørk, som har
vore mykje brukt og bruktes frem-
deles ikke så ganske lite.

Gjeitehold har her vore svært
lite av, det var bare opp til i motre
jullgarar dei hadde gjeiter, og der
var det vel høi eller laukjerr dei
også fete i likhet med saime, men
ikke skav.

- 9 Man vudde og meinle det at kjerne
molke bra når kjerne fete skav som
atåttor til den øvrige foringa, dei
kunne ikke molke såpas godt når
dei ikke fete skav.

Min personlige syn på

dette spørqs mål etter egen røynde
 er den at dei litre stoffer som skavet
 innholder virker styrkende på
 fordøyelsen hos dyrene, og så må
 ein også rekna med at dyrekroppen
 vert tilført mikromæringsstoffer
 som gjer at dyra kjem i betre formad
 og difyr kan nytta meir avdråt.

Dette er spørqs mål som ikkje er heilt
 utgranska.

Man rekna helst med at mjølke-
 kvaliteten bedras ved at kenne
 får litt kredsfor i form av skav.

Man har også trent at sløyte og
 smørkvaliteten bli forbetra.

Stokan skadeliq innvertenad,
 som beste smak og liknande, har
 eg ikkje høyrst snak om av den
 grunn.

- 10 Det er ein særskilt job å henta
 skav. Skaffa seg ved til huskaldet
 er notto for seg sjøl, men det er
 saktens så at der fell ein god del ved
 ved skaving. Man feir iqjen dei
 såkalte skerlingar som vart
 tidligare, når barken er skoven
 av, og dei nyttast til brenndel.

Her med nyttast ikkje
 til skaving her kjå av.

- 11 Er avsted etter skav.

Benovnelsen mørk har ikkje vart
 brukt her, men eg tenner ardet
 og ved at det er brukt i Ardal, og
 sandsynligvis andre steder.

- 12 Her kallas veden som hentes skav

eller skavved.

--- 13 Ja eg kjemner ordet „marka“, men det foretrammur svart steylden i vort språkbruk nu.

--- Ordet marka er noke helst en fellus benævnelse på forstykkelig arbeid ute i marken, ellers an ordet har vore brukt her. Ordet er gåist ut av vort språkbruk nå.

Det kan godt vore så at det helst har vore nytta i forbindelse med farsanking.

--- 14 Det var helst ei tid innimær que også fræveren vinterens i det nye året fram på så langt som det kunne passa den einskilde.

Efter tiltrov her var det ikkje noke særlig surt eller slidsande arbeid. Skavveden voks helst heime på bøane. I udmarka var ikkje større skog.

Eg har aldri høyrte at det har vore gjort her å sende folk far tunde tilskog efter skav på langfredag for å lide med Jesus; men her har nok vore andre måter å lide med Jesus på.

--- 15 Her kjaas foregget skavinga helst om kvellane og då inne i stova med den erste belysning man då hadde.

--- 16 Redo kappet man brukte balla med skarvå. Bandakniv eller tollekniv bruktes ikkje dei var upraktiske til det bruk. Ordet

Skavkjennir kjennir eg, men eg kann
 ikkje seja eg har sett hann.

Skavjåen var oftast ein vantiq
 langgån enten med ei felle røykt
 rundt og surra fast på den enden
 av jåen som skulde fastast i orve
 eller påsett et trehandtak på same
 enden av jåen, dei var gjerne på -
 enden noko tilbøll for å få trehåndt-
 taket til å passa.

Synstegå har eg ikkje høyrst
 har vore brukt til skavfå, men her
 bruktes synstegå å slå å ska gras
 med.

17 Det eg har sett og som eg trur var
 det vanlegaste måten her, var at
 man stov inne i stova om kvellane
 eller gjerne rustedagar. Man ardu
 seg til arbeidsplads på den måten
 at man surra godt fast ein tres stolpe
 til den eine senyastolpen og så
 hente tres stolpen til å stå skav-
 jåen til. Men eg antar der har vore
 brukt forskjellige slags framgangs-
 måter på dei forskjellige steder.

18 Det er utvante framgangs måter
 forme, og det har ikkje gått for seg slik
 her, anna end det som står om
 senyastolpen. Ordet skavhal kjennir eg ikkje

19 Ein held skavjåen i høgre
 handi der fella er røyrd fast eller
 trehandtak påsett, og så tar ein
 skjevelinjen, som ein gjerne kallar
 redstykke som skal skavast, i
 venstre handi og så drar ein

sp. vedskytte, skjevlingen, til seg på
immersia av skavjåen og lar denne
skjera av borten inntil veden.
Ein må sitja på stal eller krak
når ein skjev ellers blir det så trøy-
tesamt når ein må stå.

-- 20 Veden kaller ein skjevling og i flertal
skjevlingar.

-- 21 Eg kjemmer ikkje noteo sernamn
på den avskavne bark.

-- 22 Ein skjev ikkje berre kunne kjeppar,
ein skjev og så tjukkare skjevlingar
slike som sean passe å kløyve i
to etter midten eller gjerne også
i fire etter tjukkleik, disse er ofte
nots å greie å få borten av. Tjukk-
kare bør dei ikkje vere for då blir
borten for hard.

-- 23 Dei avskavne kjeppane kallar me
for skjevlingar, det er helst dei som
har noteo tjukkleik me kallar så.
Ellest ingen annan benøving.

-- 24 Visse reglar for skav og skaving
var der vel ikkje, men skavrensen
burde ikkje bli for breie, men man
skar borten like ind til veden og
gjernne lidt av den 'og.

Det var saktens øvelse med
dette å skava 'og for å få det til
å mona lidt, men det var helst
retena for eit nots å litet arbeid
når ein berre hadde lidt inn med

-- 25 (det.) Veden bruktes litet med annen
red, i avner inner bates te hella
i greid og ellers på hvilken som helst

sp. eldsta. Det var helst god ved,
den tørka så fort sidan borten
var vakre.

--- 26 Det er helst slut med skavinga
nå. I dette hundrad året har det
ikke vore mykje skaving.

Dette rekner eg for å vera ukeldig.
Dyrå hadde godt av å eta skav, dei
likte det godt og kom i trivnad av
det.

Eg har stjøt skov til Keene
mine ikring 1920 årene og såg
bare godt resultat av det for
dyrenes vedkommende.

Fyldt i Strand 3 desember 1953

Pasmus P. Fyldt.

78 år gammel

Bonde og bønder på gården Fyldt i
Strand, Porsaland fylke